

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ ПРАВА

**АГРАРНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ,
ТРУДОВЕ ПРАВО
ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗДОБУТКИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

**Тези доповідей учасників
Всеукраїнської дистанційної науково-
практичної конференції
до 10-річчя створення однойменних
кафедр
(12 березня 2021 р.)**

КИЇВ 2021

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут права
Кафедра земельного та аграрного права
Кафедра екологічного права
Кафедра трудового права та права соціального забезпечення
Центр проблем імплементації європейського соціального права
Відділення екологічного, господарського та аграрного права
Національної академії правових наук України
Інститут агроекології і природокористування НААН України
Громадська організація «Трудові ініціативи»
Благодійний фонд «Соціальний добробут»

АГРАРНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ, ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Тези доповідей учасників
Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції
до 10-річчя створення однойменних кафедр
(12 березня 2021 р.)

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України
М.І. Іншина

За редакцією
доктора юридичних наук, професора, члена кореспондента
НАПрН України В.В. Носіка,
кандидата юридичних наук, доцента Т.Г. Ковальчук,
кандидата юридичних наук, асистента М.Б. Мельник

Київ – 2021

УДК 349.2 (477) (043.2)

А 25

А 25 Аграрне, земельне, екологічне, трудове право та право соціального забезпечення: здобутки та перспективи розвитку в Україні: тези доповідей учасників всеукраїнської дистанційної наук.-практ. конф. до 10-річчя створення однойменних кафедр (м. Київ, 12 березня 2021 р.) / за заг. ред. проф. М.І. Іншина, за редакцією проф. В.В. Носіка, доц. Т.Г. Ковальчук, ас. М.Б. Мельник – Київ : Освіта України, 2021. – 518 с.

ISBN 978-617-7993-66-6

Укладачі: А.В. Іваницький, М.Б. Мельник, І.С. Сюйва, Т.П. Шоха

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню теоретико-правових засад розвитку науки екологічного, земельного, аграрного, трудового права та права соціального забезпечення. Для фахівців, які працюють у вищезазначених галузях, науковців, викладачів вищих навчальних закладів та аспірантів.

Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.

УДК 349.2 (477) (043.2)

ISBN 978-617-7993-66-6

© Колектив авторів, 2021

Марусенко Р.І. ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА ТА ЇЇ РЕЗУЛЬТАТИ: КРИТИЧНИЙ ПОГЛЯД.....	73
Марченко С.І. ДЕРЕГУЛЯЦІЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНИХ ВІДНОСИН	77
Мірошніченко А.М. ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК У ДЕРЖАВНОМУ ЗЕМЕЛЬНОМУ КАДАСТРІ	79
Місінкевич А.І. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ.....	82
Настіна О.І. ДЕРЖАВА: ВЛАСНИК ЧИ СУБ'ЄКТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ?	85
Носік В.В. ЗЕМЕЛЬНЕ Й АГРАРНЕ ПРАВО В УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: НАУКОВО-ОСВІТНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ	87
Покальчук М.Ю. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	92
Поліщук В.А. ОРГАНІЗАЦІЙНО ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СЕРТИФІКАЦІЇ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ У ПРОМИСЛОВОМУ САДІВНИЦТВІ УКРАЇНИ.....	95
Савельєва О.М. ЗЕМЕЛЬНО-ПРАВОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ У ЗЕМЕЛЬНОМУ ПРАВІ	98
Саркісова Т.Б. ЗАСТОСУВАННЯ СТРОКУ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ У ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРАХ ЗА ПОЗОВАМИ ПРОКУРОРІВ	101
Сидор В.Д. ЗАКОНОДАВчі НОВЕЛИ ПОРЯДКУ ПЕРЕДАЧІ В ОРЕНДУ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ У КОМПЛЕКСІ З ЗЕМЕЛЬНИМИ ДЛЯНКАМИ.....	104
Статівка А.М. ПРАВОВІ ЗАСАДИ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	106
Стрельник В.В., Задорожко М.А. ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ ЯК ПРИОРИТЕТ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА	108
Сюйва І.С. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПОЛЕЗАХИСНИХ ЛІСОВИХ СМУГ ТА ІНШИХ ЗАХИСНИХ НАСАДЖЕНЬ В УКРАЇНІ.....	110
Уркевич В.Ю. ПРАВО ПОСТІЙНОГО КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ: ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	114
Харитонова Т.Є. GREEN DEAL ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ	116
Чирик А.О. ЗЕМЕЛЬНА ДІЛЯНКА – ОБ'ЄКТ ПРАВА СПІЛЬНОЇ ЧАСТКОВОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ	119
Шарапова С.В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ЯК ОСНОВНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО БАГАТСТВА	121
Шульга М.В. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДАЧНОГО БУДІВНИЦТВА: МИНУЛЕ І СЬОГОДЕННЯ.....	124
Яремко О.П. ЛІСОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО Й РЕФОРМУВАННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	128
Трибуна молодого вченого	
Асатрян Є.М. ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ПІД ОБ'ЄКТАМИ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	132

*Настіна Ольга Іванівна**доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет*

ДЕРЖАВА: ВЛАСНИК ЧИ СУБ'ЄКТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ?

В сучасних умовах активізації процесів ручного коригування ринку земель сільськогосподарського призначення, стихійного становлення ринкових земельних відносин, в умовах несистемного впровадження процесів несправедливої та часом корумпованої приватизації земель та багаторічного законодавчого формування « нової » ринкової земельної політики вирішення проблеми реалізації правосуб'єктності у сфері земельних відносин власності є на часі.

Право власності Українського народу на землю та інші природні ресурси є невід'ємною складовою права народу здійснювати владу й орієнтоване на задоволення публічних інтересів, забезпечення суверенітету і добробуту громадян України. Закріплення правового статусу держави як учасника ринкових земельних відносин набуває особливої актуальності в сучасних реаліях, адже держава з урахуванням її особливостей є рівноправним суб'єктом і повинна мати реальні можливості реалізації своїх прав та інтересів на рівні інших суб'єктів земельної власності.

Уже довгий час у Україні відбувається формування ринкової економіки, заснованої на засадах роздержавлення землі, тому кардинально змінюється і роль держави в економічних та правових відносинах, де важливими концептуальним принципом змін має бути свобода економічної діяльності та баланс державних і приватних інтересів усіх учасників земельних відносин. Це має бути кардинальною основою сучасної стратегії програми реформування та земельних перетворень і нормотворчої діяльності.

Відзначимо, що у земельних відносинах держава виступає у якості суб'єкта права державної власності на землю. Стаття 13 Основного Закону вказує на здійснення від імені Українського народу прав власника органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Чи є такі конституційні дефініції перешкодою чи перевагою для реалізації від імені держави прав власника – питання відкрите і дискусійне, адже держава являє собою складний механізм реалізації влади в суспільстві і характеризується наявністю системи органів, які здійснюють ті чи інші функції держави.

Часткову відповідь можна знайти у ст. 80 Земельного кодексу України, яка визначає, що суб'єктом права власності на землі державної власності є держава, яка реалізує це право через відповідні органи державної влади. З огляду на Земельний кодекс України, який концептуально не міг бути прийнятий з порушенням конституційних засад регулювання земельних відносин, проголошено презумпцію перебування земель в державній власності, адже у п. 1 ст. 84 ЗКУ вказано, що у державній власності перебувають усі землі України, крім земель комунальної та приватної власності. На наш погляд, таке законодавче формулювання потребує уточнення, адже склад земель державної

власності має бути вичерпним і належність певної земельної ділянки до державного земельного фонду не повинна ставитись під сумнів.

У Конституції України право власності народу не ототожнюється ні з правом власності держави, ні з органами державної влади чи органами місцевого самоврядування [1, с. 267]. Норма статті 14 Основного Закону вказує, що право власності на землю набувається і реалізується державою, громадянами та юридичними особами. У земельно-правовій науці висловлюють думки про подвійну конструкцію державної власності, відповідно до якої за Конституцією України природні ресурси визначаються як власність народу та управління цією власністю доручається органам державної влади. Однак, на наш погляд, народ України не лише делегує повноваження управління власністю, але й весь обсяг правомочності власника – володіння, користування і розпорядження об'єктами земельної власності державі.

Окремої наукової уваги та дослідження потребує правовий статус суб'єкта, який володіє, користується та розпоряджається землями держави, в інтересах народу та в межах повноважень органів державної влади, визначених законом. Це суб'єкт права державної власності на землю – держава.

Уточнюючи такий підхід необхідно вказати, що держава є суб'єктом права державної власності, оскільки право власності на землю належить народу, держава лише забезпечує можливості для реалізації власником землі своїх повноважень. Визначаючи державу як суб'єкта права державної власності на землю, М. В. Шульга робить висновок.

Зауважують, що держава є самостійним суб'єктом цивільних і відповідних їм земельних правовідносин [2, с. 84]. Існують і протилежні думки, за якими держава не може безпосередньо здійснювати свої правомочності власності на землю [3, с. 108].

Цивільний кодекс України у ст. 318 суб'єктом права власності визнає Український народ та інших учасників цивільних відносин: державу Україна, Автономну Республіку Крим, територіальні громади, іноземні держави та інших суб'єктів публічного права, ототожнюючи поняття власник та суб'єкт права власності.

Звернімо увагу, що Земельний кодекс України у ч. 1 ст. 84 декларує право державної власності на всі землі, крім земель комунальної та приватної власності. Розглядаючи державу як суб'єкта права власності, законодавець виходить з визначення землі як об'єкта правовідносин, а не з визначення відповідних повноважень суб'єкта земельних відносин власності стосовно земельних ділянок. І. І. Каракаш вказує на те, що суб'єктом права власності на землі держави і конкретні земельні ділянки в їх складі завжди залишається держава як політико-територіальна організація суспільства [4, с. 28]. На наш погляд, потрібно відмовитися від присвоєння державі, як суб'єкту права власності, ознак носія політичної влади. Держава як суб'єкт земельної власності має визнаватися рівноправним учасником земельних відносин, без перебільшення ролі держави в процесі регулювання суспільних відносин та без

применшення (звуження) правомочності реалізації повноважень власника землі.

Список використаних джерел:

1. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. – Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
2. Шевченко Я. М. Проблеми вдосконалення правового регулювання права приватної власності : монографія / Шевченко Я. М., Венецька М. В., Кучеренко І. М. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – 104 с.
3. Погрібний О. О. Земельне право України : підручник / О. О. Погрібний, І. І. Каракаш. – [2-е вид. перероб. і доп.]. – К. : Істина, 2009. – 600 с.
4. Каракаш И. И. Право собственности на землю и право землепользования в Украине : [науч.-практ. пособие] / Каракаш И. И. – К. : Истина, 2004. – 216 с.

Носік Володимир Васильович

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,*

*завідувач кафедри земельного та аграрного права
Інституту права*

*Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ORCID 0000-0003-3483-4575

ЗЕМЕЛЬНЕ Й АГРАРНЕ ПРАВО В УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: НАУКОВО-ОСВІТНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Здійснювана в Україні правова реформа має універсальний характер, поширюється на всі сфери життєдіяльності суспільства і держави, охоплює основні елементи конституційного ладу, включаючи й правову систему, у якій особливе місце займають земельне та аграрне право, які упродовж 30-ти років реформування земельних та аграрних відносин сформувались і функціонують як самостійні наукові доктрини, початкові дисципліни, галузі національного законодавства і права з відповідною інституційною структурою у юридичних вузах, наукових установах, органах державної влади, громадських і професійних об'єднаннях, мають безпосередній вплив на суспільну свідомість та правосвідомість у підходах до розуміння та вирішення актуальних проблем здійснення прав на землю Українського народу, використання й охорони землі як основного національного багатства, на ефективність застосування земельного та аграрного законодавства з метою забезпечення громадянської злагоди на землі України і розбудови нашої країни як демократичної, правової, соціальної держави за європейським та євроатлантичним векторами сталого розвитку українського суспільства.